

מסטר'קוב ועד בריסק

ט"ו שנה להסתלקותו של הגה"ק
רבי אברהם אביגדור לנדא זצוק"ל, האדמו"ר מסטריקוב
י"א שבט תרע"ז – ט"ז אלול תשס"א
מאוצרותיו של הרב מנחם מנדל גרליץ שליט"א

עריכה: נ. רוטנברג

התיר הרב דטשכנוב את העוף, סמך
האמרי חיים מצאנו את ידיו על
הפסק באמרו "אין בודקין מן המזבח
ולמעלה". תלמידו הגדול של קדוש
ישראל רבי עקיבא איגר, הגאון רבי
אליהו גוטמכר מגריידיץ, הכתירו
בכינוי "גאון הגאונים המבורך בפי כל
ישראל" וכינוי זה דבק בשמו לאורך
ימים ושנים.

אביו של האדמו"ר הזקן, הגה"צ
רבי בעריש מביאלה, נטה אוהלו בין
שרפי פולין. הוא היה ממשיכו וישב
על כסאו של האדמו"ר רבי מנחם
מנדל מווארק, בן האדמו"ר הזקן רבי
יצחק מווארק. כמה וכמה פעמים
ביקר אצל ידיד אביו, השרף מקוצק,
בכדי ללקוט שם שושנים.

את אוצרות הרוח שבלל משני
נהרות הדעת שבווארק ובקוצק,
הנחיל לבנו, האדמו"ר הראשון לבית
סטריקוב. על ירושת אבותיו הוסיף את
גווני העבודה של חסידות אלכסנדר –
ההתלהבות והדבקות של רבי יחיאל
מאלכסנדר, העמקות ודקדוקי ההלכה
של בנו בעל ה"שמח ישראל". ומכל
טעמיה וגווניה של חסידויות פולין
נוצרה המזיגה ש"סטריקוב" שמה.

"הפרומער'ל שלי"

בצלמו כדמותו היה נכדו, מו"ר
האדמו"ר מסטריקוב זצוק"ל שנסתלק
מעמנו לפני חמש עשרה שנה. בדמותו
נמזגו והשתקפו כל אוצרות עמנו
שנשתמרו בפזורות ליטא ופולין.

ראשית חינוכו על ברכי זקנו
האדמו"ר הזקן, אשר הפגין כלפיו
חביבות יתרה והעניק לו מנה אחת
אפיים מאוצרותיו. עוד בצעירותו
ניכרו בו סממני גדלות הרוח. מחזה
נהדר היה לראות את האדמו"ר הזקן
מורה להמתין לנכדו בקדושה של
חזרת הש"ץ, עד אשר יסיים את
תפילתו הלוהטת. ובקידוש של ליל
שבת, כאשר הכול עומדים ומצפים,
היה האדמו"ר נושא את מבטו ושואל
"האם הפרומער'ל שלי כבר הגיע?"
יתר בני המשפחה לא רחשו לו קנאה
יען ידוע ידעו כי ביושר ובאמת קנה לו
אברהמ'ל הצעיר את מעמדו זה. בעמל
וביגיעה מתוך יראת שמיים טהורה.
אף כאשר השתעשע האדמו"ר עם
נכדיו, כדרכו, בשאלות של בקיאות
והבנה בפירוש רש"י על התורה, היה
אברהמ'ל הראשון לענות, ותשובותיו
קולעות אל השערה ולא יחטיאו.

בעיירה זגערש, מקום מגורי זקנו,
מצא לו הנער אשר נפשו איוותה לדבר
אלוקים, את בעל ה"שם משמאל"
מסוכטשוב, בנו של ה"אבני נזר".
עימו דר בנו בעל ה"חסדי דוד"
ומשפחתו. הללו התגוררו בשכנות

וחכמי ישראל היאך לפרש הלכות
ומה יש לדרוש בפסוקים. משהעמיקה
גלות ישראל, רבתה האנדרלמוסיה
בעולם ועימה המחלוקות. עד שבאו
רבה ורב יוסף ואחריהם אב"י ורבא
שערכו את התלמוד הבבלי ויצרו גשר
רחב-דעות שבו נמצא מקום לכול, עד
שהתלמוד נקרא על שמם - "הויות
דאב"י ורבא" - הכינוי השגור בפי כל.
מעין זה ניתן להמליץ על חסידות
סטריקוב, אשר מיום יסודה בידי האי
צדיקא ופרישא ה"ה הגה"ק המקובל
האלוקי רבי מנחם מענדיל לנדא,
היוותה מזיגה מכל הטוב והיקר של
יהדות פולין לדורותיה.

משושלת רמת היחס היה
האדמו"ר הזקן. סבו, הגאון הנודע
רבי אברהם מטשכנוב, נחשב בדורו
לרבן של כל בני הגולה אשר כולם
חרדו למוצא פיו. בפולמוס הנודע
על כשרותו של תרנגול ההודו, כאשר

גנזיו מהשנים בהן התאבק בעפר
רגליו של מורו ורבו הגה"ק זי"ע.

מחרוזת פנינים של אמרות
חריפות ועובדות בלתי ידועות
מגדולי ישראל זיע"א נשזרים
באלומות אור מקורות חייו. היריעה
הנרחבת ורבת העניין תפורסם אי"ה
בשבועות הקרובים.

על נהרות הדעת בפולין

סטריקוב - היין המזוג

חז"ל מספרים (מו"ק כב, ב) כי נח
נפשיה וכו' דרבה ורב יוסף, נשוק
כיפי דפרת אהרדי, דאב"י ורבא,
נשוק כיפי דגלגל אהרדי (נשוק כיפי
- כיפאות של גשרים נשברו ונשקו
זו את זו, רש"י שם). הרבה פלוגתות
היו בתקופה ההיא בקרב האמוראים

מות הפלאים הנודעת
של האדמו"ר מסטריקוב,
היוותה מזיגה שקשה
למצוא בדומה לה.
השתקפו בו ברקתורתם של גאוני פולין
יחד עם הזהב הצרוף של הלמדנות
נוסח "בריסק".

אחד היה אברהם, אחד מעירו
וממשפחתו שהיטלטל ברוחות
המלחמה העזות. ילד השעשועים
שגאוני וצדיקי פולין התענגו על
חכמתו וצדקותו, נסחף בדרכי נוד
אל מפתן חדר משכיתו של מרן הרב
מבריסק זי"ע - ומני אז נוצר ביניהם
חיבור נצחי של רב ותלמיד. הרב
שמצא בו כלי ראוי לקבל ברכה,
ציירפו לסגל תלמידיו, והתלמיד
שהתבטל לפני רבו כליל, נשא את
דמותו והנהגתו על לוח ליבו עד
אחרית ימיו.

מן הַבְּרָכָה ברוכה זו גדל ארז
לבנון, אשר יונקותיו הסתעפו על קו
החיבור בין פולין לליטא וינקו מזה
ומזה. הרבי הנהיג עדת חסידים,
אך נמלט מכל גינוני כבוד. הוא היה
נערץ על כל גדולי התורה, והנהגותיו
בפרישות ובקדושה כאחד מן
האדמו"רים הקדמונים.

חמש עשרה שנה חלפו מאז
נעקר נופו וגופו מעימנו, ועקבותיו לא
נודעו. מעט מזעיר נודע בציבור על
קורות חייו הסוערים ואפופי הסוד.
לרגל היארצייט ניאות הרה"ח מנחם
מנדל גרליץ שליט"א, מזקני חסידיו,
לשתף את קוראי בטאון עולם התורה
באוצרות בלומים שהיו כמוסים בבית

ממש לזקנו, חצר ליד חצר אשר נחל צר ושקט פכפך ביניהם. הנער דבק לשני צדיקים וגאונים אלו כשלהבת בגחלים, ונטל עימו שביבי אורה מאצילותה של סוכטשוב (בעל ה"חסדי דוד" היה גם מחותנו של האדמו"ר הזקן מסטריקוב. באשר בנו, רבי בצלאל שלמה בורנשטיין נישא לבת האדמו"ר מסטריקוב).

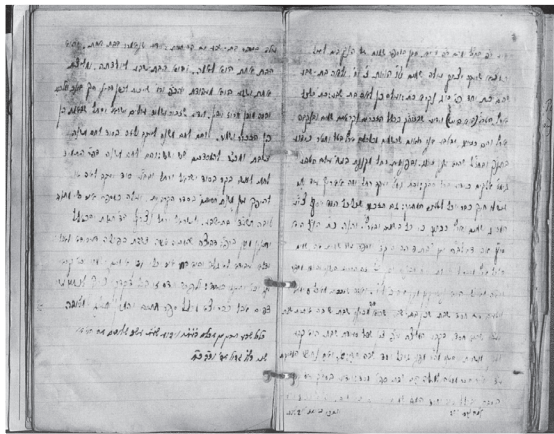
אביו, רבי יעקב יצחק דן צוק"ל, היה ידען ובקיא נפלא בכל חלקי השו"ע, ושימש כרבה של העיירה קינוב הסמוכה לעיר הגדולה לאדז'. בני קינוב היו מתגאים ברכם שיצא לו שם כפוסק בעל שיעור קומה.

בין ענקי התורה בישיבת חכמי לובלין

כאשר נעשה הבן היניק והחכים לבר מצווה, כבר גלה למקום תורה, לישיבה הגדולה "חכמי לובלין" העולמית שנוסדה אז ע"י הגאון רבי מאיר שפירא. לתלמידים נתקבלו רק בני תורה מופלגים שהראו כוחם בסוגיות הש"ס. ובין בחורים אדירי תורה אלו נמנה גם הנער הצעיר שזה עתה התחייב במצוות.

שם, ביח"ל, נפתח בפניו עולם רחב ידיים של למדנות וחריפות עצומה, מהמיטב והעילית בלמדני פולין. לצד המהר"מ שפירא שימשו ענקי תורה ויראה דוגמת הגאון רבי אריה לייב פרומר מקוויגלוב בעל ארץ צבי, רבי אברהם שמעון ענגעל-הורביץ מזעליחוב, רבי משה פרידמן מקראקא שהיה חביב על כל יהודי פולין ונודע בכינויו "רבי משה'לה מבויאן". תורתה של לובלין נספגה בדמו ולעולם לא שכחה.

כל שנותיו היה האדמו"ר מסטריקוב וצ"ל מתהדר ברבו ר' שימע'לה מזעליחוב ומרבה לספר מקדושתו וגאונותו. מן המעניין: כאשר השיא ר' שימע'לה את בתו בשנת תרצ"א, סירב להדפיס אלפי הזמנות שיספיקו לכל תלמידיו ומכיריו. הוא הדפיס כמות מצומצמת בלבד אבל בסוף ההזמנה הוסיף חידה קשה כברזל. עד מהרה עשו להם הזמנותיו של הרבי כנפיים. אלפים העתיקו את ההזמנה הזו, ומכוח אהבת התורה הופצו ההזמנות בכל רחבי העולם היהודי. למדנים מופלגים אימצו את מוחם בניסיון להגיע לפיתרון הנכון של החידה, ולשווא. יומיים לפני הנישואין גילה ר' שימע'לה את פתרונה במכתב לאחד ממשפחתו בירושלים, אשר הפציר בו לגלותה. הפתרון בכתב-ידו של המחותן ר' שימע'לה נפרש על פני ארבעה עמודים צפופי שורות

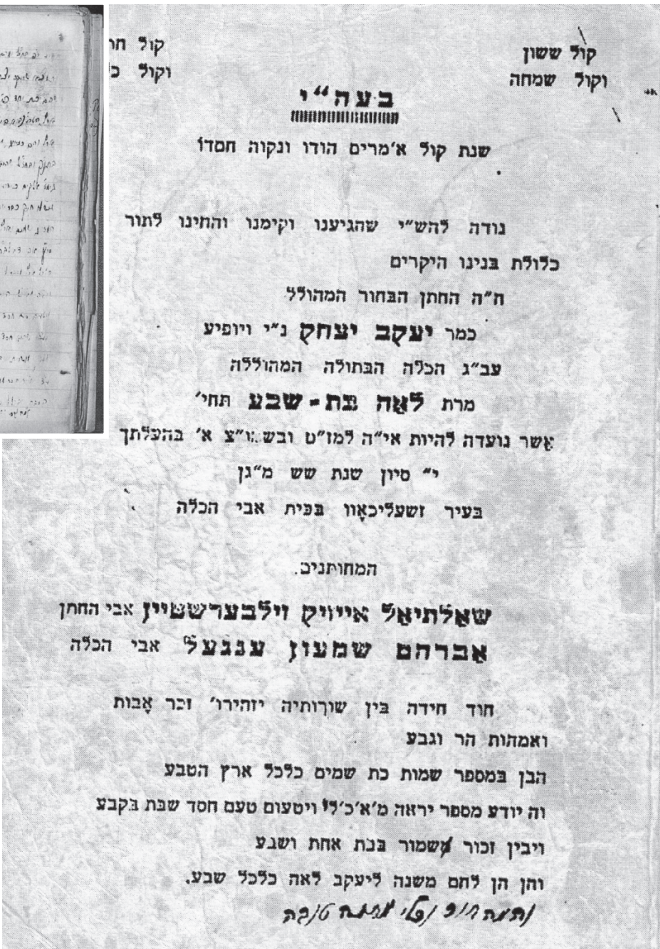

הרב מבריסק... הרב מבריסק... אמר ולא יסף. [ראה בהגדה של פסח 'מבית לוי' לשונו של תלמיד הגרי"ז, הגה"צ ר' זאב צ'צ'יק צ"ל: "וחלילה לדמות אליו שום ילוד אשה בדורנו"].

ואמנם כל ימיו עד זיכרולא בתרייתא ממש, שמה של בריסק ותורתה לא משו מפיו, וגם בהרבה דקדוקי-הלכה נהג תמיד כשיטתו של אותו בית גדול, ואם אמרו חז"ל (תנחומא שמות סי' טז) "הפותח פתח לחבירו נפשו הוא חייב לו", ויותר מזו (שם ומשמו"ר ד, ב) "וחייב בכבודו יותר מאביו ואמו", ומה יכול להיות יותר פותח פתח מזה כאשר בחור גלמוד מופיע בעיר הגדולה בין אלפי פליטים שבקושי היה אפשר לו למצוא ביניהם את עצמו ולא רק את תרמילו הריק, ופותח לו אמנם אור לקיטון קטן אבל דלת כפתחו של אולם ההיכל, זרקור אור לחיים רוחניים בעלטה הנוראה.

ואם נפשו הוא חייב לו, הרי בעמקות ודקדוקי בריסק הפירוש בזה עד זיכרולא בתרייתא ממש וגם לאחר מכן, לאחר עזוב הנשמה את הגוף. כשישים וחמש שנה לאחר שנגעה כפו בידית הדלת של מרן הגרי"ז, בקשה צנועה אחת בלבד הוא מבקש לפני פטירתו, וזאת היא גם כל צוואתו: "להשתדל להטמין את גופו סמוך ונראה לצינו של רבו שפתח לו פתח, אבל לא לידו ממש ח"ו, כי ירא אנכי מקדושתו, אלא סמוך ונראה בלבד" ---

בפרק הבא: היכרותם הראשונה והבלתי נודעת של הרב ותלמידו, והפגישה המחודשת בימי הזעם

בעלטה הנוראה, ובה שלהבת קטנה שהצליחה להחזיק מעמד ברוח הסערה והבלתי מצויה. ניצוץ מלהבת בריסק, החרפה בתורתה והליכותיה. והוא מתוך המזיגה הנפלאה מטובה של פולין שנסכה במחו ולבו, ניגש ונגע בה.

כאמור, עוד לפני ימי וילנא כבר הספיק האדמו"ר לעתיד להכיר את גדולי-ישראל מכל החוגים, אך רק כשהגיע לבריסק וירא מנוחה כי טוב, נכנס לכל זה בעמקות וירד לדעת רבותיו. לימים אחרי עשרות שנים בירושלים כשהוא חתן, בין הפרקים של אירוסיו ונשואיו הוא יוצא לפנות ערב את בית מרן הגרי"ז אחרי השיעור, יחד עם כל החבורה, ופיו אינו פוסק מלהלל ולשבח את רבו: "איזו עמקות, איזו קדושה, איזו יראה, איזה לימוד".

אחד מן החבורה פונה אליו ושואלו: "ר' אברהם, לפעמים אינני מבין אתכם, הלא הייתם מקורב אצל גדולי עולם ממש, אדמו"רים ורבנים שנודעו בגאונותם האדירה אשר חבקה שחקים והעניקו חמה בקדושתם ובצדקתם עד שאמרו עליהם שהם בעלי רוח-קודש. מה היא ההתפעלות הגדולה והיתרה שלכם מהבריסקער רב, שאתם חוזרים ומראים בכל יום... האדמו"ר מסטריקוב העתידי נענה בתנועת יד קלה האופיינית לו: "הנך צודק, כי כמה שתגיד מי היו אלה שהכרתי לא תספיק, ואני יכול להוסיף על דבריך שבעתיים, אבל

ובאותיות קטנות, כשהוא בלול מהלכה ואגדה, יחד עם מאמרי זוהר וספרי קבלה...

מתקופת לימודיו של האדמו"ר בישיבת יח"ל נותרה עדות כתובה שמצאה את דרכה באורח פלא לארץ ישראל. סיפור מעניין: מבית העקד-ספרים שבישיבת לובלין התגלגל לאחר שואת אירופה ספר יחיד, עתיק ונדיר. זהו שו"ת אמרי בינה להגאון רבי מאיר אוירבך וצ"ל בדפוס ראשון. בשולי הדפים נמצא כתוב הערה שרשם אחד הלומדים, קושיה חמורה מתוך שו"ת אבני נזר. המעיר אף חתם את שמו על ההערה: "אברהם לנדא מזגערש". כבר אז היה השו"ת הנזכר שגור על פיו.

"אבל הרב מבריסק..."

חלפו ימים ושנים, והגיעה עת הרעה. שרף ד' ולא חמל, ובין המוני היהודים המיטלטלים כקמח בכברה, אחד מעיר וממשפחה, היה גם עלם בודד וגלמוד. בחור כבן עשרים, אשר פרק נישואיו נדחה בעטיה של שואת ישראל, ספק יתום מהוריו וערירי מאחים ואחיות וכל משפחה שהיא, אוד מוצל מאש תופת, שכל רכושו בצקלוננו הם התפילין וכמה פרוסות לחם נקודים. רגליו הוליכוהו לעיר הגדולה וילנא שבימים הטובים כונתה "ירושלים דליטא".

בעיר מתרוקנת אט-אט זו, הוא מצא את הגחלת שלא עוממה גם